
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Ректор
доктор наук з державного управління,
професор
Садковий В.П.
" ____ " _____ 20__ р

Програма
навчальної обов'язкової дисципліни
підготовки магістра
спеціальності
«Психологія»

Харків 2017 рік

Розробник програми: професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін,
доктор філософських наук, професор Рябініна О.В.

Програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою соціальних і
гуманітарних дисциплін

Протокол від. « _____ » _____ 20__ року № _____

Начальник (завідувач) кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
_____ Рябініна О.В.

(підпис)

« _____ » _____ 20__ року

Рекомендовано вченою радою соціально-психологічного факультету
Протокол від « _____ » _____ 20__ року № _____

Голова вченої ради соціально-психологічного факультету
_____ Куфлієвський А.С.

« _____ » _____ 20__ року

Схвалено вченою радою університету _____

Протокол від « _____ » _____ 20__ року № _____

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психологія творчості» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки магістра циклу загальної (вибіркової) підготовки спеціальності «Психологія».

Предметом навчальної дисципліни є науково-теоретичний досвід вивчення й аналізу феномена творчості

Міждисциплінарні зв'язки: з дисциплінами циклу професійної підготовки
Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

1. *Засади наукового аналізу творчості*

2. *Творчість – герменевтика психічного*

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. *Мета* навчальної дисципліни «Психологія творчості» – сформувати **знання** основних закономірностей творчості, її **посильний досвід** у художньо-естетичній сфері, базові **вміння** інтерпретації і **уявлення** про психологічний супровід такого досвіду у психокорекційній і навчально-виховній роботі

1.2. *Основними завданнями* навчальної дисципліни «Психологія творчості» є:

- сформувати розуміння ціннісно-сислової специфіки творчості;
- надати знання теоретичних проблем творчості і її концептуалізації;
- сформувати знання й методологічні орієнтації щодо феномена креативності;
- розвивати уявлення і практичні навички щодо діагностики креативності;
- ознайомити здобувачів вищої освіти з творчою змістовністю арт-терапії;
- апробувати посильний досвід творчої діяльності як професійний ресурс;
- апробувати елементарний дискурсивний досвід з інтерпретації артефактів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати :

- предмет і задачі психології творчості як дисципліни;
- вітчизняні та закордонні концепції творчості;
- психологічні засади і фактори творчого процесу;
- основні характеристики креативності;
- методи діагностики креативності;
- методики організації творчої діяльності в психокорекційній і навчально-виховній роботі;
- загальні підходи до терапевтичного потенціалу творчості.

вміти:

- працювати з теоретичними джерелами психології творчості;
- розкривати категоріальний зміст психології творчості з наведенням прикладів;
- реферувати, виступати з доповіддю за навчальними темами;
- застосовувати вивчені методики діагностики креативності в аудиторії;
- аргументовано формулювати характеристики творчості, креативності.

мати навички:

- учбово-теоретичного діалогу з питань творчості;
- роботи з текстами психології творчості;
- діагностування креативності за загальноприйнятими методиками;
- елементарного рівня творчої діяльності.

1.4. *Компетентності*, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

- аналіз засадних категорій психології творчості;
- застосування методик діагностики креативності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ЕКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1. Засади наукового аналізу творчості

Творчість як теоретична проблема. Культурно-історичне становлення категорії творчості, еволюція уявлень про її визначники і науково-теоретична відкритість. Інтегрально-особистісний зміст творчості, її культурно-практичні аспекти. Творчість – унікальність – новизна. Онтологія нового. Авторство та індивідуальність. Суб'єкт творчості. Здібності й обдарованість. Талант і геній. Вчинковий підхід у теоретичному осмисленні творчості та її екзистенціальний вимір. Обриси творчого процесу. Еволюція уявлень про структуру творчого процесу. **Психологічні характеристики творчості.** Психологічні дискурси з проблем творчості. Онтологічні підвалини та психометрична спрямованість вивчення творчості. Життєвий світ і специфіка творчої особистості. Проблема вимірювання творчого потенціалу людини, його узагальнення в концептах дивергентного мислення, янусіанського мислення, та ін. Концепт символічної архітектури. Дихотомічні типології стилів творчого мислення. Ірраціональний компонент і його роль у визначниках творчого процесу – інтуїції, уяві, фантазії. **Творчість і розум.** Гностична орієнтація в психології творчості. Задачний підхід у діагностиці творчого потенціалу учнів. Логоцентризм, його природа і вияви у психології творчості. Критерій новизни і прогресизм, його обмеженість у світлі ціннісно-сміслових критеріїв культури. Творчість як характеристика і начало мислення. Раціональність у понятійних і символічних процедурах творчості. Багатовимірність інтелекту. Творчість у теоріях інтелекту (тріадна змістовно-структурна модель Р.Стернберга, теорія інтелектуального діапазону В.М. Дружиніна, онтологічний підхід М.О. Холодної). **Творчість і несвідоме.** Несвідоме у спонтанних виявах творчості: до питання про джерела творчості. Категоріальне осмислення актів і процесів ірраціональної сфери в контексті специфіки творчості. Психоданаліз З.Фрейда про природу фантазії. Ідеї про сублімацію, катарсис і компенсацію в трактовці мистецтва у Фрейда. Персоналії мистців в аналітиці Фрейда. Дослід природи символізації у вченні Ж.Лакана. Специфіка психоаналізу Лакана та його зв'язок зі структуралізмом. Міфологема реального у психоаналізі Лакана. Тріада «уявне – символічне – бажання». Ізоморфізм несвідомого і мови в ученні Ж.Лакана. Ірраціональна домінанта психології творчості у психоаналізі Г.Башляра, його вчення про культурему вогню. Іпостасі вогню, їх зв'язок із персоналіями діячів художньої культури в трактовці Башляра. Поетизація несвідомого. **Аналітична психологія К.Юнга як учення про творчість.**

Міф, фольклор, мистецтво в світлі учення К.Юнга про архетипи колективного несвідомого. Трансформація Юнгом категорії символу в номінації Фрейда. Критика фрейдизму у К.Юнга: альтернативний концепт лібідо, долання невротичної редукації мистецтва і творчості. Основні архетипи у Юнга і мотивно-тематичні особливості художньої символіки. «Автономний творчий комплекс» і вчення К.Юнга про боротьбу особистісного і творчого в людині. Психологічний і візіонерський типи творчості. Аналітична психологія і її вплив на розвиток етнографії, релігієзнавства, феноменологічної філософії.

Модуль 2. Творчість – герменевтика психічного

Від психосемантики до прагматики: смисли творчості. Проблема аналізу продукту творчості в психології (на матеріалі художньої творчості). Автор і твір, їх відношення: між психографією та відчуженням. Судьби твору у психологічній есеїстиці та художній літературі – у М.Пруста, Ю.Кристевої та П.Клеє. Ідея відчуження, її еволюція, трансформація в психоаналізі Т.Адорно і зв'язок з соціальною проблематикою мистецтва. Презентативний символізм С.Лангер. «Символічне» у Ж.Бодрійяра. «Шизоаналіз» Ж.Дельоза і Ф.Гаттарі й проблема розпадання творчої суб'єктивності. Цивілізаційні передумови ідей прагматизму у психології творчості. Сутність прагматизму і психологія маси в культурно-творчому процесі. Прагматика і продукування ідей у психології творчості. «Теорія інвестицій» Р.Стернберга – Д.Лаверта, її зміст і подальший розвиток. **Творчість у вітчизняній психології: традиція і сучасність.** Ідеї соціально-діяльнісного підходу в засадних принципах вітчизняної психології творчості. «Психологія мистецтва» Л.С. Виготського, її вплив на подальший розвиток наукових ідей у сфері творчості. Теорія Я.О. Пономарьова: творчість як максима розвитку. Задачний підхід Я.Пономарьова. Вчення про інтуїтивний досвід. «Принцип ЕРС». Учення Пономарьова про стадії творчого процесу. Гуманістичні ідеї в концепціях українських теоретиків. Харківська естетико-психологічна школа, її значення. Внесок О.Потебні, Б.Лезіна, Д.Овсянико-Куликовського в розвиток психології творчості. Діяльність Г.С. Костюка, його праця «Здібності». Ідеї Г.С. Костюка і становлення української психології творчості. Концепція стратегії, стратегіальний підхід В.О. Моляко. Система КАРУС. **Аналітика і діагностика креативності.** Креативність як системне поняття у психології. Проблема формалізації та верифікації показників креативності. Версії щодо базових рис креативності у закордонній психології (Дж. Гілфорд, Ф.Баррон, Д.Фелдман, Е.П. Торранс). Типології креативності, систематизація її різновидів. Застосування багатофакторних методик у цілях діагностики креативності. Системний аналіз досліджень креативності у праці Є.П. Ільїна «Психологія творчості, креативності, обдарованості». Проблема співвідношення креативності й інтелекту. Інтерпретація Є.П. Ільїним поняття «інтелектуальної ініціативи» (Д.Б. Богоявленська). Надситуативний характер і динамічні якості інтелектуальної ініціативи як механізму «запуску» творчого процесу. **Психолого-педагогічний смисл проблем творчості.** Проблеми формування творчого потенціалу особистості. Вікова специфіка креативності та періодизація її становлення. Розвиваюче навчання (Д.Ельконін, В.Давидов, І.Лернер, О.Запорожець) як дидактичний підхід у формуванні креативності

школярів. Теорія рішення винахідницьких задач Г.Альтшуллера та її розвиток. Педагогічні умови формування креативності в праці Я.О. Пономарьова «Психологія творчості та педагогіка». Результати шкільного навчання (знання і уміння) як ступеневі характеристики креативності. Освітній простір сучасної школи, вплив віртуалізації на креативність учнів. **Творчість у терапевтичних практиках.** Терапевтичний потенціал творчості. Гармонізація психічного світу особистості у творчому процесі. Естетичний смисл терапії творчістю, його концентрація в мистецтві. Психіатричний, психологічний і педагогічний виміри терапії творчістю. Арт-терапія, її види. Психодинамічна, системно-аналітична арт-терапія; ландшафтна психотерапія А.В. Старовойтова. Музикотерапія, її унікальні можливості, форми і методи. Поєднання музично-виконавської і терапевтичної практики в діяльності Аліси Априлевої. Метод активізації соматичної пам'яті Марко Пунканена. Клінічні заходи з арт-терапії. Музика у лікуванні внутрішніх хвороб. Американська асоціація музичної терапії: лікування ПТСР у ветеранів війн. Методика «інноваційного зцілення» М.Рорро. Категорії образної сфери та вторинного образу (А.А. Гостев) у з'ясуванні можливостей музикотерапії.

3. Рекомендована література

1. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности. – СПб: Питер, 2012.
2. Піхманець Р. Психологія художньої творчості: теоретичні та методологічні основи. – Київ: Наукова думка, 1991.
3. Пономарев Я. А. Психология творчества. - М.: Наука. 1976
4. Моляко В.О. Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини. Режим доступу: http://www.library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkol_u/6/visnuk_18.pdf
5. Роменець О. Психологія творчості. – Київ: Либідь, 2004.
6. Федій О.А. Естетотерапія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури. – 2012
7. Шрагіна Л.І. Психологія вербальної уяви. Монографія. – К. Києво-Могилянська академія, 2016

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

Розробник програми:
Професор кафедри соціальних
і гуманітарних дисциплін
доктор філософських наук, професор

Рябініна О.В.